

VASEMMISTOLIITON SIIRTOLAIS- JA KOTOUTTAMISPOLIITTINEN OHJELMA

Ihmisoikeusperustainen ja oikeudenmukainen maahanmuutto- ja siirtolaisuuspolitiikka

Muuttoliikkeitä on ollut olemassa yhtä kauan kuin ihmisiäkin. Läpi historian ihmiset ovat muuttaneet paikasta ja maasta toiseen. Joskus muutto on tapahtunut pakon edessä, mutta muuttoliikkeiden taustalla on kuitenkin aina ollut myös ihmisten halu rakentaa itselleen ja perheilleen parempaa tulevaisuutta. Maailmassa elää tällä hetkellä yli 70,8 miljoonaa ihmistä, jotka ovat joutuneet jättämään kotinsa paetakseen sotaa, väkivaltaa ja vainoa. 25,9 miljoonaa heistä elää pakolaisina kotimaansa ulkopuolella ja 41,3 miljoonaa on joutunut siirtymään kotimaansa sisällä. Pakolaisista 84 prosenttia elää köyhissä ja kehittyvissä maissa, ja yli puolet pakolaisista on lapsia.¹

Muuttoliike on tänä päivänä paradoksaalisesti samaan aikaan sekä äärimmäisen kontrolloitua että kontrolloimatonta. Isolla osalla maailman ihmisistä ei ole mahdollisuutta matkustaa Eurooppaan lainkaan, ellei heillä ole oikeiden matkustusasiakirjojen lisäksi riittävästi rahaa ja varallisuutta, työpaikkaa tai perhesuhdetta Euroopassa asuvaan henkilöön. Suomeen tulevien muuttoliikettä kontrolloidaan ja hallinnoidaan monin tavoin. Siitä huolimatta suomalainen yhteiskunta monimuotoistuu koko ajan. Tämä näkyy myös tilastoissa: Vuonna 2000 ulkomaan kansalaisten osuus Suomen väestöstä oli 1,8 prosenttia, kun vuonna 2018 luku oli 7 prosenttia. Vuonna 2000 äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia ja saamea puhuvia oli 1,9 prosenttia väestöstä, vuonna 2018 luku oli 7,1 prosenttia.²

¹ Lähde: Pakolaisapu <https://pakolaisapu.fi/pakolaisuus-maailmalla/>

² Lähteinä käytetyt tilastot:

Väestöliitto: https://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/

Tilastokeskus: <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html>

Tilastokeskus: <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/vieraskieliset.html>

Suomeen kohdistuvan vapaaehtoisen siirtolaisuuden taustalla ovat useimmiten perhe-syyt. Toiseksi tärkein syy muuttaa Suomeen on työ ja kolmanneksi opiskelu. Pakolaisuus, turvapaikan haku tai kansainvälisen suojelun tarve on ollut syy maahantulolle vain noin joka kymmenennen tulijan kohdalla. Tästä huolimatta suomalainen maahanmuuttopoliit-tinen keskustelu on keskittynyt viime vuosina lähes poikkeuksetta turvapaikanhakijoihin. Olipa Suomeen muuton taustalla mikä tahansa tekijä, on kuitenkin kaikkien etu, että jokaiselle Suomessa asuvalle taataan yhdenvertaiset mahdollisuudet edetä työ- ja koulu-tuspolullaan sekä oikeus laadukkaisiin peruspalveluihin taustasta riippumatta. Sen li-säksi, että ihmisoikeusperiaatteita on vahvistettava ihmisten hakiessa turvapaikkaa ja oleskelulupaa, on palvelut turvattava kaikille. Yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyt-tää, että ihmisoikeuksia kunnioitetaan ihmisten hakiessa turvaa Suomesta, ja että kaikkia Suomessa jo asuvia vähemmistöryhmiä kohdellaan yhdenvertaisesti. Yhdenvertaisuuden turvaaminen jokaiselle vie koko yhteiskuntaa eteenpäin.

Tämän ohjelman lähtökohta on, että Suomen maahanmuutto-, turvapaikka- ja siirtolais-politiikan periaatteiden on ulotuttava paikallisesta ihmisoikeuksien kunnioittamisesta myös globaaliin mittakaavaan. On huomioitava, että kansallisen lainsäädännön lisäksi muuttoliikkeen kehyksiin vaikuttavat niin Euroopan unionin lainsäädäntö kuin Suomea si-tovat kansainväliset sopimukset, kuten Geneven pakolaissopimus ja Euroopan ihmisoi-keussopimus. Lisäksi vuoden 2015 pakolaistilanne ja sen jälkeen jatkuneet traagiset huk-kumiskuolemat Välimerellä osoittavat, että ihmiset pyrkivät turvaan myös silloin, kun ra-jat on suljettu tiukoilla viisumikäytännöillä ja massiivisilla aidoilla – ja jopa silloin, kun tur-vaan hakeutumisen edellytyksenä on hengenvaarallinen merimatka. Ihmissalakuljettajat ja järjestäytynyt rikollisuus hyväksikäyttävät ihmisten tarvetta päästä turvaan. Samat tahot käyttävät hyväkseen myös jo rajan yli päässeiden ihmisten turvatonta, haavoittu-va ja taloudellisesti vaikeaa asemaa.

Kaiken tämän vuoksi vasemmistoliiton siirtolaispolitiikan ytimessä on siirtolaisuuden glo-baalien ulottuvuuden ymmärtäminen. Se edellyttää globaalien tilanteiden ennakoarviointia sekä tilanteisiin varautumista. On esimerkiksi todistettu, että mikäli ilmasto jatkaa lämpe-nemistään, myös siirtolaisten määrä kasvaa. Ilmastonmuutos vaikuttaa siirtolaisuuden määrään, sillä ilmaston lämmetessä maaperä köyhtyy, kuivuus lisääntyy ja sään ääriolo-suhteet kasvavat, minkä vuoksi ihmiset joutuvat jättämään kotinsa ja lähtemään liik-keelle. Ilmastonmuutoksella on ennakoitu olevan globaalisti laajoja sosiaalisia vaikutuk-sia, sillä maapallon lämpeneminen voi pahimmillaan moninkertaistaa konfliktien määrän.

Siksi ilmastonmuutoksen torjuminen on tärkeintä rauhanpolitiikkaa. Myös vaurauden ennäkemättömän voimakas keskittyminen ja veroparatiisitalous vaikuttavat voimakkaasti monien kehittyvien maiden talouteen ja kehitykseen. Köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen pitääkin siksi asettaa globaalipolitiikan keskiöön.

Siirtolaispolitiikan on oltava osa ilmastopolitiikkaa, kauppaa- ja investointijärjestelmän oikeudenmukaista uudistamista, veroparatiisitalouden kitkemistä sekä kehitysyhteistyötä. Näillä toimilla puututaan juurisyihin, jotka pakottavat ihmiset liikkeelle ja jotka ovat vasentahtoisen siirtolaisuuden taustalla. Ilmasto- ja kehityspolitiikka ovat pitkäjänteistä työtä, jonka tulokset näkyvät usein vasta vuosien ja vuosikymmenten päästä. Tämän lisäksi tarvitaan nopeasti vaikuttavia toimia, joilla vähennetään humanitaarista hätää, hengenvaarallisia pakomatkoja Eurooppaan, ja joilla puututaan ihmissalakuljettajien harjoittamaan hyväksikäyttöön. Tällaisia ovat esimerkiksi pakolaiskiintiöiden tuntuva nostaminen, humanitaarisen viisumin käyttöönotto, sitova vastuunjako kaikkien EU-maiden välillä sekä eurooppalaisella yhteistyöllä luodut turvalliset reitit siirtolaisille.

Vasemmistoliiton kotouttamispolitiikka kytkeytyy vahvasti Vasemmistoliiton eriarvoisuuden ja köyhyyden vähentämisen perustavoitteeseen. Siirtolaisten määrän kasvuun ei vastata heikentämällä turvapaikanhakijan oikeusturvaa tai ulkoistamalla vastuu EU:n ulkopuolelle, esimerkiksi ihmisoikeustilanteiltaan katastrofaalisiin Pohjois-Afrikan maihin, joissa EU-maat eivät voi varmistaa hakijoiden oikeudenmukaista kohtelua ja turvapaikkatutkintaa. Lisäksi työmarkkinat, koulutuspalvelut sekä sosiaali- ja terveyspalvelut tulee saada toimimaan siten, että jokainen voi niissä pärjätä ja vahvistua riippumatta sukupuolestaan, lähtötaidoistaan ja taustastaan. Koulutus-, työllisyys- ja terveyserojen kaaventamistyössä on tärkeää havaita haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät ja turvattava vaikuttavaksi todetun, kotoutumista vahvistavan toiminnan resurssit. Vain siten voimme luoda yhteiskuntaa, joka on aidosti yhdenvertainen kaikille, ei harvoille.

OLESKELULUPAPOLITIikka: PAREMPI OIKEUSTURVA, LAPSEN EDUN KUNNIOITTAMINEN JA SUJUVAT PROSESSIT OVAT KAIK- KIENTU

Oleskelulupa työnteon perusteella

Suurin osa Suomeen saapuvista ulkomaalaisista työntekijöistä tulee Pohjoismaista sekä EU- ja ETA-maista. Heitä yhdistää EU:n vapaan liikkuvuuden turvaama oikeus oleskella ja työskennellä Suomessa enintään kolmen kuukauden ajan. Sen jälkeen oleskelu on rekisteröitävä. Vuonna 2016 myönnettiin yhteensä noin 5500 työlupaa EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta – eli niin sanotuista kolmansista maista – tulleille työntekijöille. Kolmansista maista tulevat työntekijät hakevat työntekijän oleskelulupaa jo saadun työpaikan perusteella. Suomessa osapäätöksen työntekijän oleskeluluvasta tekee TE-toimisto, joka tarkistaa työnantajan antamat tiedot työsuhteen ehdoista ja työnantajan kyvystä huolehtia työnantajavelvoitteista. Tällaista työlupaprosessin osaa kutsutaan työehtojen ennakkolliseksi valvonnaksi.

Tiettyjen alojen ja työtehtävien kohdalla sovelletaan työehtojen ennakkollisen valvonnan lisäksi saatavuusharkintaa. Sillä tarkoitetaan kolmansista maista tulevien ihmisten työperäisen oleskeluluvan myöntämisen yhteydessä tehtävää arviota siitä, onko tehtävään löydettävissä työntekijöitä EU/ETA-alueen sisältä. Käytännössä TE-toimisto arvioi siis avoinna olevaan tehtävään sopivan työvoiman saatavuuden työnhakijarekisterin avulla. Yleensä työpaikka avataan järjestelmään noin 10 päivän ajaksi, jolloin kaikki työmarkkinoilla olevat henkilöt voivat sitä hakea. Jos sopivaa työvoimaa on tarjolla, myönteisen osapäätöksen edellytyksiä ei ole.

Suomeen saapuvasta ulkomaalaisesta työvoimasta saatavuusharkintaa sovelletaan vain hyvin pieneen osaan. Alueellisten työlupalinjausten mukaan Uudellamaalla – jossa suurin osa työperäisistä hakemuksista tehdään – esimerkiksi rakennusala ja iso osa ravintolalasta ovat saatavuusharkintamenettelyn ulkopuolella johtuen aloilla vallitsevasta työvoimapulasta. Saatavuusharkinta on siis hyvin tehoton väline puuttua ulkomaalaisen työvoiman hyväksikäyttöön ja palkkojen polkemiseen, sillä sen kattavuus on varsin rajallinen. Saatavuusharkinnan soveltamisen jo maassa oleviin ihmisiin on arvioitu lisäävän pi-

meän työn tekemistä ja työvoiman hyväksikäyttöä. On myös huomionarvoista, että kaikkiin työtehtäviin ei sovelleta sen paremmin saatavuusharkintaa kuin työehtojen ennakkovalvontaakaan. Kokonaan osapäätösmenttelyn ulkopuolella ovat muun muassa erityisasiantuntijat, yritysjohtajat, tutkijat, kansainvälisesti toimivien yritysten sisäiset asiantuntija- ja harjoittelijasiirrot, urheilijat, merimiehet, taiteilijat, tulkit sekä kausityöläiset esimerkiksi turkistarhoilla.

Lisäksi työperäisen oleskeluluvan saantiin liittyy useita haasteita, joista keskeisimmät ovat hitaus, neuvonnan puute sekä hyväksikäytön riski:

Ensinnäkin, työperäisen oleskeluluvan saaminen on liian hidasta. Päätös työperäistä oleskelulupaa koskevaan hakemukseen tulee lain mukaan saada neljän kuukauden sisällä hakemuksen jättämisestä. Todellisuudessa lopullisen päätöksen saaminen TE-toimistolta voi kuitenkin kestää jopa vuoden. Näin tapahtuu siitä huolimatta, että varsin monet työnantajat olisivat valmiita rekrytoimaan ulkomaista työvoimaa ja monet maahanmuuttaja-taustaiset henkilöt haluaisivat perustaa yrityksen.

Toiseksi, tarve lainsäädäntöä ja lupamenettelyjä koskevalle neuvonnalle on kasvanut selvästi. On osoitettu, että työnantajille, työntekijöille sekä yrityksen perustamisesta kiinnostuneille suunnattu sekä useat viranomaiset yhteen kokoava maahanmuuton neuvontapalvelu vahvistaisi työllisyyttä ja edesauttaisi maahan muuttaneiden työntekijöiden alkuvaiheen asettautumista. Esimerkkinä tällaisesta mallista mainittakoon International House Helsinki, jonka toimivat käytännöt voisivat luoda pohjan valtakunnalliselle kehitystyölle. International House Helsingin palveluihin on integroitu myös ammattiyhdistysliikkeen työsuhdeneuvonta, joka on uudessa maassa työuransa aloittavan henkilön oikeusturvan kannalta oleellinen toimi.

Kolmanneksi, kun maassaolo on tilapäistä tai oleskeluoikeus on epävarmaa, on työtä tekevillä henkilöillä suurempi riski tulla työriiston tai muun hyväksikäytön uhriksi. Hyväksikäyttöä voidaan estää lisäämällä tietoa suomalaisesta työelämästä ja työmarkkinajärjestelmästä. Tietoa tulisi olla paremmin saatavilla paitsi maahantulovaiheessa, myös silloin, kun muuttoa Suomeen harkitaan. Parasta olisi, mikäli viranomaisten lisäksi myös ammattiliitoilla olisi mahdollisuus tavoittaa ihmiset jo maahantulovaiheessa tai mahdollisimman pian maahantulon jälkeen. Tällöin heille voitaisiin varmistaa samat tiedot ja palvelut kuin muillekin työntekijöille.

Suomen tulee olla maa, johon ihmiset haluavat ja voivat muuttaa työnteon perusteella. Mikäli haluamme ylläpitää ja kehittää nykyisen kaltaista palvelujärjestelmää, tarvitsemme lisää osaavaa työvoimaa. Samaan aikaan, kun Suomessa on laajaa työttömyyttä, uupuu meiltä paradoksaalisesti tuhansia koodaajia ja muita ammattilaisia. Työvoimaa houkuteltaessa on kuitenkin pidettävä huolta, että kaikkiin sovelletaan tasapuolisesti samoja työmarkkinoiden pelisääntöjä: Työperäinen maahanmuutto ei saa olla väylä palkata matalapalkkaista työvoimaa haurain työehdoin työvoimapulasta kärsiville aloille. Siksi tarvitsemme saatavuusharkinnan rinnalle tehokkaampia malleja, joilla vahvistetaan ulkomaalaisten työntekijöiden asemaa sekä ammattiyhdistysliikkeen mahdollisuuksia puuttua väärinkäytöksiin. Ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden sekä reilujen työehtojen toteutuminen työmarkkinoilla on kaikkien työntekijöiden sekä reilusti toimivien työnantajien etu.

TOIMENPITEET

- Vahvistetaan työehtojen etukäteis- ja jälkikäteisvalvontaa. Osapäätöksen yhteydessä TE-toimiston pitää varmistaa asianmukaiset palkka- ja työehdot sekä työnantajan kyky ja edellytykset toimia asiallisena työnantajana. TE-toimistojen resurssien vahvistaminen vahvistaa myös ennakkollista valvontaa.
- Parannetaan työsuojeluviranomaisten resursseja. Jälkivalvonnan tehostamiseksi aluehallintovirastojen alaisuudessa toimiviin työsuojeluviranomaisiin tulee panostaa. Lisäksi tarvitaan lisää voimavaroja aloille, joilla hyväksikäyttöä ilmenee keskimääräistä enemmän.
- Kriminalisoidaan alipalkkaus. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi täsmentämällä petoksen tunnusmerkistöä siten, että alipalkan maksaminen tulkittaisiin petokseksi. Alipalkkauksen kriminalisointi olisi tärkeä askel työmarkkinoiden pelisääntöjen selkeyttämiseksi. Se olisi myös rehellisten työnantajien ja yritysten edun mukaista.
- Säädetään ay-liikkeelle joukkokanneoikeus. Jos ammattiliitoilla, järjestöillä ja yhdistyksillä olisi kanneoikeus, voisivat ne viedä eteenpäin tapauksia, joissa yksi tai useampi työntekijä syystä tai toisesta ei itse voi tai halua puolustaa oikeuksiaan.

- Laajennetaan Helsingissä kehitettyä International House Helsinki-toimintamallia myös muille isoille paikkakunnille. Englanninkielisten palveluiden ja neuvonnan keskittäminen yhteen paikkaan helpottaa ihmisten tiedonsaantia. Samalla tulee lisätä neuvontaa työnantajille ja yritystoiminnasta kiinnostuneille ja varmistaa ammattiyhdistysliikkeen työsuhdeneuvontapalveluiden sisällyttäminen osaksi palvelukokonaisuutta.
- Edistetään turvapaikanhakijoina maahan tulleiden työskentelyä ja mahdollisuuksia hakea oleskelulupaa. Lopetetaan palautusten täytäntöönpano kesken työlupaprosessin.
- Luovutaan työluvan hakemusmaksuista.
- Helpotetaan väliaikaisen muukalaispassin myöntämistä työlupaprosessia varten.
- Kohtuullistetaan toimeentulovaatimuksia työlupaa varten.
- Ulkomaalaislain tuottamat esteet hakea apua ihmiskauppatilanteessa korjataan siten, että ihmiskaupan uhri voi tarvittaessa saada tilapäisen oleskeluluvan.
- Ihmiskaupan uhrien tunnistamista ja auttamisjärjestelmää vahvistetaan EN:n yleissopimuksen ja EU:n ihmiskauppadirektiivin mukaisesti.

Oleskelulupa perhesiteen perusteella

Saadakseen oleskeluluvan Suomessa perhesiteen perusteella, on perheen toimentulon oltava turvattu. Tämä koskee niitä perheitä, joissa sekä oleskeluluvan hakija että perheen kokoaja ovat ulkomaan kansalaisia. Maahanmuuttoviraston suuntaa-antavan määrittelyn mukaan kahden vanhemman ja kahden lapsen perheessä toimeentuloon vaaditaan yhteensä 2600 euron nettotulot. Poikkeuksena tästä säännöstä on ehto, joka koskee jo turvapaikan saaneita sekä kiintiöpakolaisia: Jos perheenyhdistämishakemus on laitettu vireille kolmen kuukauden kuluessa hakijan oleskeluluvan tiedoksi saamisesta, ei turvattua toimeentuloa edellytetä.

Perheenyhdistämiseen liittyviä säännöksiä on kiristetty vuosien varrella huomattavasti. Vuonna 2010 toimeentuloedellytykset ulotettiin koskemaan kansainvälistä suojelua saaneiden niin sanottuja uusia perheitä; vuonna 2012 mahdollisuus hakemuksen tekemiseen

säädettiin vain ulkomailla olevalle perheenjäsenelle; ja vuonna 2016 toimeentuloedellytys ulotettiin myös kansainvälistä suojelua saaneisiin. Lisäksi 2016 alettiin periä 230-455 euron suuruisia käsittelymaksuja kansainvälistä suojelua saavien perheenjäsenten hakemuksista. Tätä ennen maksut eivät olleet koskeneet niitä kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden perheitä, jotka oli muodostettu ennen Suomeen tuloa.

Vuosien kuluessa tehdyt kiristykset oleskeluluvan saamisen ehtoihin ovat heikentäneet pakolaistaustaisten maahanmuuttajien mahdollisuuksia saada perheensä Suomeen ja näin ollen kaventaneet heidän oikeuttaan perhe-elämään. Eniten muutoksista kärsivät oleskeluluvan toissijaisen suojelun perusteella saaneet, joita toimeentuloedellytys aina koskee. Näin on tapahtunut siitä huolimatta, että perheen merkitys kotoutumiselle on kiistatonta ja useissa tutkimuksissa osoitettu. Oikeus perhe-elämään on myös kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa turvattu oikeus. Lisäksi perheenyhdistäminen on myös haavoittuviin ryhmiin kuuluville henkilöille turvallinen maahantulon reitti. Turvatakseen jokaisen oikeuden perhe-elämään, esittää vasemmistoliitto perheenyhdistämiseen helpoituksia. Samalla alaikäisten turvapaikanhakijoiden kohdalla on huolehdittava, että lapsen etu toteutuu parhaalla mahdollisella tavalla kaikissa olosuhteissa.

TOIMENPITEET

- Poistetaan perheenyhdistämisen toimeentuloedellytys kansainvälistä suojelua saaneilta ja kohtuullistetaan perheenyhdistämisen tulorajoja muiden kuin kansainvälistä suojelua saaneiden osalta.
- Tarkistetaan Suomen lähetystö- ja edustustoverkoston resurssit ja turvataan apua tarvitsevien mahdollisuudet jättää hakemuksia. Varmistetaan hakemusten vastaanottaminen ja niiden asianmukainen käsittely.
- Poistetaan perheenyhdistämishakemusten käsittelymaksut.
- Varmistetaan ilman perhettään Suomeen tulleille alaikäisille kodinomaiset olosuhteet ja resursoidaan riittävästi turvallisia aikuisia ohjaajiksi niin vastaanottovaiheessa kuin oleskeluluvan saamisen jälkeen. Turvataan yksintulleiden alaikäisten pääsy mielenterveyspalveluihin.

- Arvioidaan lapsen edun toteutumista perheenyhdistämisen päätöskäytännöissä sekä kaikissa oleskelulupapäätöksissä ja selvitetään lainsäädäntömuutoksen tarvetta kohtuuttomasti tulkitun perheyhteyden katkeamattomuuden vaatimuksen osalta.

Oleskelulupa opiskelun perusteella

Työnteon lisäksi Suomeen saavutaan ulkomailta myös opiskelemaan. EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tulevat tarvitsevat opiskelua varten oleskeluluvan, jonka voi saada toisen tai kolmannen asteen koulutusta varten. Opiskelijan oleskeluluvan saamisen ehtona on myönnetty opiskelupaikka, sairausvakuutus sekä riittävä rahoitus itsensä elättämiseen opiskelun ajaksi. Ulkomaalaisen opiskelijan kohdalla riittävä rahoitus tarkoittaa käytännössä, että opiskelijalla tulee olla valmiiksi käytettävissään vähintään 560 euroa per opiskelukuukausi. Toisin sanoen Maahanmuuttoviraston edellytys kahden vuoden opiskelulle Suomessa on siis 13 440 euron suuruinen pesämuna.

Sen lisäksi, että edellytykset lähtökohtaiselle varallisuudelle ovat tarkkaan määritellyt, ovat ulkomaalaisten opiskelijoiden toimeentuloedellytykset hyvin tiukat: Ulkomaalaisten opiskelijoiden työnteko-oikeus on rajoitettu, eikä opintotukea tai muita tukia voi saada opintojen aikana. Lisäksi Sipilän hallituksen aikana, elokuusta 2017 alkaen, otettiin käyttöön korkeakoulujen pakolliset lukukausimaksut EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tuleville opiskelijoille. Monet korkeakoulut ovatkin ottaneet käyttöön stipendijärjestelmät ulkomaalaisten opiskelijoiden tilanteen helpottamiseksi, sillä ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat viettävät usein useamman vuoden Suomessa ja hyödyttävät suomalaista korkeakoulutusjärjestelmää samalla kun itse hyödyntävät sitä.

Mikäli valmistuva opiskelija haluaa opintojensa jälkeen Suomeen, on hänen haettava oleskelulle jatkolupaa työnhaun perusteella ennen valmistumistaan. Jatkolupa voidaan myöntää myös työnteon perusteella, mikäli työpaikka on jo löytynyt. Työnhaun perusteella myönnettävä oleskelulupa on määräaikainen ja kestää vuoden. Ulkomaalaiset opiskelijat eivät ole kotoutumispalveluiden piirissä, elleivät he jää Suomeen valmistumisensa jälkeen. Näin ollen suomen kielen opiskelumahdollisuuksien järjestäminen on korkeakoulujen ja kansalaisopistojen vastuulla. Viime vuosina on saatu tietoa siitä, että Suomeen työhön jäämisestä kiinnostuneiden kansainvälisten opiskelijoiden määrä on vähentynyt. Tämä on huolestuttava trendi, johon on vastattava muun muassa panostamalla työ- ja ura-ohjaukseen sekä kielipalveluiden parantamiseen.

TOIMENPITEET

- Luovutaan vuonna 2017 käyttöön otetuista korkeakoulujen lukukausimaksuista. Lukukausimaksut eivät ole olleet korkeakouluille merkittävä rahoituslähde, mutta ne ovat lisänneet hallinnollisen työn määrää muun muassa stipendijärjestelmien muodossa. Tilanteessa jossa nuorten ikäluokat pienenevät, on kansainvälistyminen suomalaisille korkeakouluille elintärkeää.
- Parannetaan ulkomaalaisille opiskelijoille suunnattua työ- ja uraohjausta sekä suomen ja ruotsin kielen opetusta kaikilla opiskelupaikkakunnilla.
- Myönnetään pysyvä oleskelulupa kaikille tutkinnon suorittaneille ulkomaalaisille. Ei ole oikein, että vuosia Suomessa viettänyt ja maahan hyvin kotiutunut henkilö joutuu lähtemään, jos tutkinnon suorittamisen jälkeen ei löydykään heti sopivaa työpaikkaa.
- Turvapaikanhakijan, joka turvapaikkaprosessin aikana saa ja vastaanottaa opiskelupaikan, tulee olla mahdollista hakea oleskelulupaa opiskelun perusteella.

Oleskelulupa kansainvälisen suojelun perusteella

Suomessa on mahdollista saada oleskelulupa myös kansainvälisen suojelun perusteella. Oikeus hakea turvapaikkaa Suomesta perustuu YK:n pakolaissopimukseen vuodelta 1955. Kyseessä on vastavuoroinen oikeus, jonka kaikki sopimuksen ratifioineet maat ovat tunnustaneet. Humanitaarisen suojelun kautta maahan saavutaan kahden reitin kautta: Joko pakolaiskiintiön ohjaamana suoraan YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n koordinoiman uudelleensijoittamisjärjestelmän kautta, tai jättämällä turvapaikkahakemus tulomaahan. Tämän lisäksi oleskelulupa on mahdollista saada myös EU-lainsäädäntöön pohjautuvan toissijaisen suojelun perusteella. Suomessa pakolaiskiintiön koko on kahta poikkeusvuotta lukuun ottamatta pysynyt 750 hengen tasolla koko 2000-luvun. Turvapaikkaa Suomesta hakevien määrä vaihtelevat vuosittain. Ennen vuotta 2015 määrä heitteli noin 1000-4000

hengen välillä vuositasolla. Vuonna 2015 hakijoiden määrä kymmenkertaistui, jonka jälkeen se on jälleen laskenut. 2016 turvapaikkaa haki Suomesta 5651 henkilöä, 2017 luku oli 5046 ja 2018 turvapaikanhakijoita oli 4548.³

Maahanmuuttoon liittyvää lainsäädäntöä kiristettiin Sipilän hallituksen toimesta merkittävästi vuodesta 2015 alkaen. Ennen vuotta 2015 oli esimerkiksi mahdollista myöntää tilapäinen oleskelulupa henkilölle, joka on saanut kielteisen turvapaikkapäätöksen, mutta jonka maasta poistaminen ei ole mahdollista esimerkiksi siksi, että vastaanottava valtio ei suostu siihen. Vuonna 2015 tehdyn lainmuutoksen seurauksena tilapäistä oleskelulupaa maasta poistumisen estymisen perusteella ei enää ole myönnetty, mikäli paluun tulkitaan jääneen toteutumatta henkilöstä itsestään johtuen. Tällaisessa tilanteessa myös oikeus vastaanottopalveluihin lakkaa. Muutos on osaltaan lisännyt paperittomien määrää, vaikka on koko suomalaisen yhteiskunnan edun mukaista, että ihminen joka oleskelee Suomessa, voi tehdä sen (tilapäisen) oleskeluluvan voimin.

Vuoden 2015 jälkeen Suomi alkoi lisäksi neuvotella palautussopimuksista Irakin, Afganistanin ja Somalian kanssa. Palautussopimus Afganistaniin tehtiin vuonna 2016. Tietoon on tullut, että käännytetyt henkilöt on pahoinpidelty tai jopa kuollut sen jälkeen kun heidät on palautettu.

Vuonna 2016 poistettiin laista myös mahdollisuus humanitaariseen suojeluun. Oleskelulupa humanitaarisen suojelun perusteella oli aiemmin mahdollista, mikäli henkilö ei ollut oikeutettu turvapaikkaan tai toissijaiseen suojeluun, mutta mikäli henkilön tarve humanitaariselle suojelulle täyttyi esimerkiksi lähtömaan yleiseen huonon turvallisuustilanteen tai ympäristökatastrofin vuoksi. Humanitaarisen suojelun poisto yhdistettynä Maahanmuuttoviraston muuttuneisiin tulkintoihin Afganistanin, Somalian ja Irakin turvallisuustilanteista on arvioitu johtaneen erityisesti sisäisen paon mahdollisuuden perusteella tehtyjen kielteisten turvapaikkapäätösten määrän kasvuun. Silloin tulkitaan, että hakija voi palata toiselle alueelle omassa kotimaassaan. Tämä kyseenalaisena pidetty linjaus vaikeuttaa käytännössä myös toissijaisen suojelun perusteiden täyttymistä. Lisäksi maahanmuuttovirasto on todennut, ettei heillä ole mahdollisuuksia seurata palautettujen henkilöiden turvallisuustilannetta.

³ Lähde:

Tilastokeskus: https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#Turvapaikanhakijat%20ja%20pakolaiskiintiö

Vuonna 2016 heikennettiin myös turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa, kun oikeutta maksuttomaan oikeusapuun rajattiin siten, että oikeusapuun ei enää sisältynyt avustajan käyttö turvapaikkapuhuttelussa. Samalla, kun turvapaikkapäätösten valitusaikoja hallinto-oikeuteen ja korkeimpaan hallinto-oikeuteen lyhennettiin, turvapaikanhakijoiden avustaminen keskitettiin yksityisiltä lakimiehiltä oikeusaputoimistoille. Prosessin yhteydessä avustajien palkkiojärjestelmä muutettiin niin, että se perustuu jatkossa kiinteisiin taksoihin, jotka soveltuvat kuitenkin huonosti vaativampiin tapauksiin. Muutokset ovat vaikuttaneet merkittävästi turvapaikkaoikeuteen erikoistuneiden asiantuntijajuristien toimintaedellytyksiin sekä turvapaikanhakijoiden mahdollisuuteen saada laadukasta oikeudellista apua. Samalla myös oikeusavun saamisen alueelliset erot ovat kasvaneet huomasti. Ongelmia ovat aiheuttaneet myös alaikäisille myönnetyt lyhyet oleskeluluvat: Oleskeluluvan umpeuduttua henkilöllä ei ole enää oikeutta jäädä Suomeen, vaikka kotoutumisprosessi olisikin jo pitkällä. Sipilän hallitus pyrki toimiessaan rajoittamaan myös uusintahakemusten tekemistä ja helpottamaan käännytysten täytöntöönpanoa uusintahakemuksista huolimatta, vaikka aiempienkaan lakimuutosten vaikutuksia ei oltu – eikä ole – arvioitu.

Turvapaikanhakijoiden oikeusapuun tehdyt heikennykset, kiristynyt lainsäädäntö sekä taustalla vaikuttava vahva poliittinen ohjaus ovat kaikki johtaneet tilanteeseen, jossa ei enää voida luottaa kansainvälisen oikeuden ehdottoman palautuskiellon loukkaamattomuuteen ja oikeusvaltion periaatteiden toteutumiseen Suomen turvapaikkapolitiikassa. Turvapaikan saaminen on muuttunut merkittävästi vaikeammaksi viranomaisen tulkintalinjan muutosten vuoksi. Muutokset eivät siis ole selitettävissä ainoastaan lakien muutoksilla.

Kansainvälisen suojelun näkökulmasta vasemmistoliiton peruslähtökohdat ovat pakolaiskiintiön vahvistaminen ja oikeudenmukainen turvapaikkaprosessi. Maahanmuuttoviraston toiminnasta on tehtävä riippumaton tutkimuspohjainen arviointi, ja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen on ohjattava kaikkea Suomessa tehtävää alaikäisiä koskevaa turvapaikkapolitiikkaa. On huomionarvoista, että vuosina 2017 ja 2018 kiintiöpakolaisia ei riittänyt kaikille kunnille, jotka olivat halukkaita ottamaan vastaan kiintiöpakolaisia. Tämä osaltaan kertoo, että kunnilla on vastaanottovalmius ja pakolaiskiintiötä voitaisiin nostaa. Pakolaiskiintiön nostaminen on kaikkein selkein, inhimillisin ja läpinäkyvin tapa auttaa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia henkilöitä.

TOIMENPITEET

- Tehdään kattava riippumaton selvitys pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden asemaan vaikuttaneiden lainsäädäntökiristysten kokonaisvaikutuksesta ja turvapaikkamenettelyn tilasta. Perutaan turvapaikanhakijoiden oikeusavun rajaaminen, valitusaikojen leikkaaminen ja avustajien palkkiojärjestelmän muutos. Kehitetään vastaanottovaiheessa tarjottavaa yleistä oikeudellista neuvontaa.
- Nostetaan vuosittainen pakolaiskiintiö vähintään 2 500 henkilöön. Suomi toimii EU:ssa kiintiöpakolaisten vastaanottamisen merkittävän lisäämisen puolesta. Selvitetään unionin viisumisäännöstön mahdollistaman humanitaarisen viisumin laajempaa käyttöönottoa turvallisen maahantuloreitin mahdollistamiseksi todennäköisessä kansainvälisen suojelun tarpeessa oleville.
- Kehitetään yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden edustajajärjestelmää muun muassa rajaamalla edustajan vastuulla olevien lasten määrää. Nykyinen järjestelmä mahdollistaa väärinkäytökset ja on siten myös yksin ilman huoltajaa tulleille alaikäisille epätasa-arvoinen.
- Noudetaan periaatetta, ettei alaikäiselle henkilölle ilman pätevää syytä saa myöntää yleisistä periaatteista poikkeavaa lyhyempää oleskelulupaa.
- Seurataan palautettujen turvapaikanhakijoiden turvallisuutta. Tämä on sisäministeriön tehtävä. Keskeytetään palautukset vakavien konfliktien keskelle ja ihmisoikeusloukkausten vaaraan.
- Palautetaan humanitaarisen suojelun tarve oleskelulupaperusteeksi. Palautetaan myös mahdollisuus tilapäisten oleskelulupien myöntämiseen tilanteissa, joissa vapaaehtoinen paluu tai palauttaminen ei ole mahdollista.
- Turvataan mielenterveyspalvelujen saatavuuden parantaminen vastaanottokeskuksissa ja panostetaan vastaanottokeskusten työntekijöiden työhyvinvointiin.
- Turvataan paperittomille henkilöille lailla oikeus välttämättömiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin.

- Kielletään alaikäisten säilöönotto. Arvioidaan säilöönoton tilaa ja vuonna 2017 voimaan tulleiden vaihtoehtoisten turvaamistoimien vaikutusta turvaamistoimien käyttömäärään.
- Varmistetaan koulutuksella ja muilla tavoin haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien, kuten ihmiskaupan ja kidutuksen uhrien, väkivaltaa kokeneiden naisten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien turvapaikanhakijoiden tarvitsema tuki ja erityistarpeiden tunnistaminen turvapaikkamenettelyssä ja vastaanottojärjestelmässä.
- Euroopan unionin yhteisen turvapaikkajärjestelmän kehittämisessä Suomi vaikuttaa aktiivisesti oikeudenmukaisen vastuunjaon, turvapaikkamenettelyn korkean laadun ja turvapaikanhakijoiden ihmisoikeuksien toteutumiseksi yhtenäisesti eri jäsenmaissa.

KOTOUTUMISPOLITIikka: ERIARVOISUUDEN TORJUMINEN JA HAAVOITTUVASSA ASEMASSA OLEVIENTUKEMINEN VAHVISTAA SUOMALAISTA YHTEISKUNTAA

Koulutus- ja työelämäpolut sujuviksi

Kotoutuminen on kaksisuuntainen prosessi, joka edistää maahanmuuttajien integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan sen täysivaltaisina jäseninä, ehkäisee syrjäytymistä ja tukee väestöryhmien yhdenvertaisuutta. Väestötasolla kotoutumisen onnistumista voi mitata valtakunnallisilla mittareilla. Suomessa on kehitetty OECD:n ja EU:n yhteisen viitekehysten mukaista seurantajärjestelmää, joka seuraa työllisyyttä, koulutustasoa, asumista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja väestösuhteita. Jotta eriarvoisuutta valtaväestön ja eri maahanmuuttajaryhmien välillä vähenisi, tulee kotouttavan työn tukea ihmistä elämänkaaren kaikissa vaiheissa ja kattaa palvelut varhaiskasvatuksesta vanhuuteen.

Maahantulon alkuvaiheessa kielen ja yhteiskuntataitojen oppiminen on avainasemassa. Lapsilla ja nuorilla vahva kotikielen osaaminen vaikuttaa myönteisesti suomen kielen oppimiseen ja koulumenestykseen. Tästä syystä laadukas oman äidinkielen opetus tukee kotoutumista.

Siinä, missä koulutuksella voidaan edistää maahan tulleiden kotoutumista, hidastuu alkuvaiheen kotoutumiskoulutuksen kehittäminen, kun koulutuksen järjestäjät vaihtuvat enakoimattomasti säännöllisissä kilpailutuksissa. Monen koulutuksen järjestäjän vuosikausien kehitystyö on vaarassa, mikäli kilpailutuskriteerit on asetettu liian voimakkaasti hinnan mukaan sivuuttamalla koulutuskokemus kilpailutuksen kriteerinä. Tämän vuoksi kotoutumiskoulutuksen laatu on varmistettava vaatimalla kilpailutuksiin osallistuvilta koulutuksen järjestäjiltä selkeät referenssit maahanmuuttajien kanssa työskentelystä.

Kotoutumisen tukemiseksi on syytä selvittää myös, voisiko kansallinen koulutusjärjestelmä toteuttaa koko kotoutumiskoulutuksen, jotta sen laatu ja jatkuvuus voitaisiin taata. Prosessin yhteydessä on syytä selvittää myös mahdollisuutta tehdä kotoutumispalveluista maahanmuuttajan subjektiivinen oikeus sen sijaan, että kyseessä olisi nykyisen kaltainen työvoimapoliittiseen toimenpiteeseen verrattavissa oleva palvelu. Näin siksi, että nykyinen malli jättää kokonaisia ihmisryhmiä – kuten pitkillä hoitovapailta olevat äidit tai ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat – kokonaan kotoutumispalveluiden ulkopuolelle.

Tutkimusten mukaan koulutukseen investoiminen lisää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikilla yhteiskunnan tasoilla. Perusopetuksessa maahan muuttaneet oppilaat ovat PISA-tutkimusten mukaan kuitenkin vahvasti valtaväestöä jäljessä. Esimerkiksi erot matematiikan ja lukutaidon osaamisessa ovat suomalaisen yhteiskunnan väestöryhmien välillä eurooppalaisessa vertailussa varsin suuret. Eroja voidaan kuroa umpeen turvaamalla S2-opetus, resursoimalla valmistaviin luokkiin, panostamalla oppilashuoltoon sekä kehittämällä kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Niin sanottu PD-rahoitus (positiivisen diskriminaation rahoitus) on Helsingissä tutkitusti vahvistanut lasten ja nuorten koulunkäyntiä ja jatkopoluille hakeutumista. Alueilla, joilla rahoitus on otettu käyttöön, se on tukenut erityisesti maahanmuuttajataustaisten tyttöjen ja valtaväestöön kuuluvien poikien parempaa koulumenestystä. Näyttöjen perusteella PD-rahoituksen kaltaisten käytäntöjen kehittäminen valtakunnallisesti voi kaventaa koulutuseroja entisestään.

Toisen asteen opinnoissa monet maahan muuttaneet – sekä peruskoulun päättävät nuoret että aikuiset – valitsevat ammatillisen koulutuksen. Massiiviset ammatilliseen koulutukseen tehdyt leikkaukset ovat heikentäneet merkittävästi ammatillisten oppilaitosten mahdollisuuksia kehittää toimintaansa siten, että suomea vieraana kielenä puhuvat voisivat pärjätä koulutuksessa. Turvaamalla ammatillisen koulutuksen resurssit vahvistetaan

niin valtaväestön kuin maahan muuttaneidenkin koulutus- ja työelämävalmiuksia. Ammatillisen koulutuksen vahvistamisen lisäksi maahanmuuttajataustaisia peruskoulun päättäviä nuoria on tuettava hakeutumaan lukio- ja korkeakouluopintoihin. Tämä onnistuu saamalla erityisesti nivelvaiheen opinto-ohjaukseen.

Monella maahan muuttaneella voi olla lähtömaasta työkokemusta, mutta ei muodollista koulutusta. Siksi oppisopimuskoulutuksen ja rekrytointikoulutuksen vahvistaminen voi merkittävästi parantaa maahan muuttaneiden työvalmiuksia. Työikäisten kotouttamisen edistämiseksi on lisäksi kehitettävä työvoimapalvelujen, koulutuksen järjestäjien ja työnantajien yhteistyötä. Muun muassa Helsingin Stadin Osaamiskeskuksessa on kehitetty yhteistyökäytäntöjä, joita voidaan soveltaa valtakunnallisesti. Myös ammatillinen työvoimakoulutus sekä yrityksiin työllistäminen palkkatuella ovat tutkitusti vahvistaneet toimenpiteisiin osallistuneiden työllisyyttä. Näitä malleja tulisi kehittää erityisesti pitkäaikaistyöttömien ja matalan koulutuksen saaneiden maahanmuuttajien työllistämässä.

TOIMENPITEET

- Kehitetään korkeasti koulutettujen osaamisen ja ulkomaisten tutkintojen tunnustamisen käytäntöjä sekä muuntokoulutusmahdollisuuksia. Osaamisen näkyväksi tekeminen vahvistaa työllisyyttä.
- Selvitetään mahdollisuutta siirtää kotoutumiskoulutus kansallisen koulutusjärjestelmän koulutuksen järjestäjien tehtäväksi kilpailutuksilla hankittavan työvoimapolitiittiseen koulutukseen verrattavan palvelun sijaan. Kielikoulutuksen on oltava jokaisen Suomeen muuttavan oikeus, ja kotoutumissuunnitelmia tulee tehdä kaikille tarvitseville, ei vain työttömiksi työnhakijoiksi ilmoittautuville.
- Kehitetään kotoutumiskoulutusta sisällöllisesti ja luodaan sille valtakunnalliset laatusuositukset. Kotoutumiskoulutusta on saatava suomeksi ja ruotsiksi.
- Otetaan käyttöön PD-rahoitus, jonka avulla on mahdollista suunnata tukea erityisesti sosioekonomisesti hauraille alueille. Ulotetaan PD-rahoitus koskemaan varhaiskasvatusta, peruskouluja ja isoissa kaupungeissa myös toista astetta.

- Turvataan perusopetus kattavasti ja vaivattomasti niille, jotka ovat peruskoulutusta vailla. Kiinnitetään erityistä huomiota teini-iässä saapuneisiin maahanmuuttajiin.
- Parannetaan aiemmin hankitun osaamisen tunnustamista ja hyödyntämistä muunto-koulutusten avulla. Helpotetaan eri maissa suoritettujen tutkintojen vastaavuutta.
- Lisätään tuettua oppisopimuskoulutusta ja nopeutetaan pääsemistä työllistämistoimenpiteiden piiriin.
- Kootaan palveluita saman katon alle juuri Suomeen muuttaneille sekä työnantajille (vrt. International House of Helsinki).
- Taataan oikeus valmistavaan opetukseen peruskoulussa mahdollisimman lähellä omaa kotia. Jos valmistavaa luokkaa ei pystytä osoittamaan lähikoulusta, tulee tämä huomioida koulukykydeissä. Järjestetään valmentavaa opetusta nuoren tarpeita vastaavasti ja tarvittaessa pidempään kuin vuosi.
- Aloitetaan kotoutuminen jo vastaanottokeskusvaiheessa tarjomalla kieltenopetusta sekä tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, yhteiskunnan pelisäännöistä ja toimintatavoista sekä kansalaisten oikeuksista. Turvataan alle kouluikäisille lapsille paikka varhaiskasvatuksessa jo turvapaikkaprosessin aikana. Samoin turvataan paperittomien lasten oikeus peruskouluun.

Turvataan laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille

Pakolaiskiintiössä kuntiin saapuneissa ihmisissä on usein pitkäaikaissairaita, vammaisia, traumataustaisia, luku- ja kirjoitustaidottomia, pienten lasten äitejä ja muutoin erityisen haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä, joiden palvelut tulee turvata laadukkaasti riippumatta henkilön kielitaidosta ja taustasta. Varsinkin maahantulon alkuvaiheessa tarvitaan intensiivistä ohjausta ja neuvontaa, josta vastaavat useimmiten sosiaalitoimen alaiset toimijat. Sen sijaan oikeuksista, velvollisuuksista ja paikallisista palveluista tiedottaminen on pääosin keskitettyjen maahanmuuttajapalveluiden vastuulla. Laadukas paikallistason ohjaus ja neuvonta tulee turvata riippumatta siitä, miten sote-palvelut jatkossa to-

teutetaan. Riittävästä sosiaalihuollon henkilöstömitoituksesta huolehtiminen yhdenvertaisesti on välttämätöntä jotta vasta maahan tulleet pystyvät asettumaan asuinkuntaansa onnistuneesti.

Maahanmuuttajanaiset jäävät sekä kantaväestöä että maahanmuuttajamiehiä helpommin työmarkkinoiden ulkopuolelle: Ulkomaalaistaustaisten naisten työllisyysaste on 20 prosenttiyksikköä suomalaistaustaisia naisia alhaisempi ja sukupuolten välinen ero on maahanmuuttajilla suurempi kuin suomalaistaustaisilla. Maahanmuuttajanaiset kokevat myös Suomessa kantaväestöä kolme kertaa todennäköisemmin lähisuhdeväkivaltaa, ja väkivallasta eroon pääseminen voi olla monesta syystä vielä vaikeampaa kuin kantaväestölle. Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat tulee tunnistaa ja tarvittavat palvelut tulee turvata kokonaisvaltaisesti Istanbulin sopimusta täysimääräisesti soveltaen. Neuvolapalveluissa, terveydenhuollossa, varhaiskasvatuksessa, perhesosiaalityössä ja nuorisotyössä tulee tunnistaa haavoittuvat ryhmät ja turvata laadukkaan, suunnitelmallisen työn toteutuminen. PD-tukea voidaan soveltaa myös sosiaalipalvelujen ja nuorisotyön resurssien kohdentamisessa sosioekonomisesti heikoimmille alueille, jolloin vaikutetaan myös asuinalueiden eriytymiskehitykseen.

TOIMENPITEET

- Vahvistetaan neuvolapalveluissa maahanmuuttajaäitien tukemista ja lähisuhdeväkivallan vastaista työtä.
- Kehitetään tasa-arvokasvatusta yhteistyössä maahanmuuttajayhteisöjen ja -yhdistysten kanssa.
- Tuetaan lasten ja nuorten harrastuksia kunnissa luomalla ja tukemalla edullisia harrastusmahdollisuuksia.
- Turvataan subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden toteutuminen jokaisen väestöryhmän kohdalla.
- Sovelletaan Istanbulin sopimusta täysimääräisesti lisäämällä resursseja lähisuhdeväkivallan vastaiseen työhön sekä nostamalla turvakotipaikkojen määrää.

- Panostetaan seksuaalisen väkivallan ennaltaehkäisyyn sekä tasa-arvon ja ihmisoikeuksien edistämiseen osana kotouttamispalveluita.
- Kehitetään yhteistyössä eri kulttuuristen ja uskonnollisten yhteisöjen kanssa tapoja, joilla kunniaväkivalta erityisenä ilmiönä tunnistetaan ja joilla siihen voidaan puuttua nykyistä paremmin.

Omakielinen ohjaus ja neuvonta sekä järjestöjen osaaminen tukevat kotoutumista

Kotoutuminen sujuu nopeammin, jos ihminen saa mahdollisimman nopeasti maahantulon alkuvaiheessa asianmukaista tietoa oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan omalla kotikielillä. Kun ihminen saa haltuunsa perustiedot välttämättömistä toimeentuloon, asumiseen, terveyspalveluihin ja oikeusjärjestelmään liittyvistä asioista, hän pystyy myös vahvemmin orientoitumaan kielen oppimiseen. Samalla hän kartuttaa työmarkkinoilla ja kansalaisyhteiskunnassa tarvittavia taitoja. Mahdollisuus omakieliseen ohjaukseen ja neuvontaan säästää myös tulkkauskuksia. Monet jo luodut käytännöt antavat hyvän mallin omakielisen ohjauksen ja neuvonnan kehittämiseen valtakunnallisesti. Tällaisia ovat muun muassa InfoFinland, pääkaupunkiseudulla toimiva Virka-info, Kelan puhelinpalvelu sekä Lastensuojelun Keskusliiton ylläpitämä lastensuojelu.info. Lisäksi omakielisen yhteiskuntaorientaation sisällyttäminen kotoutumiskoulutuksiin vahvistaa haavoittuvassa asemassa olevia maahanmuuttajaryhmiä. Omakielinen yhteiskuntaorientaatio vahvistaa myös luottamuksen syntymistä viranomaisten ja vähemmistöjen välille.

Suomessa on lukuisia järjestöjä ja toimijoita, joilla on erityisosaamista esimerkiksi väkivallan vähentämiseen, seksuaaliterveyteen, mielenterveyden vahvistamiseen ja yksintulleiden alaikäisten tukemiseen. Näiden järjestöjen toiminta ja niissä luotujen toimintamallien juurruttaminen julkisiin palveluihin tulee turvata. Järjestöt toimivat vahvana linkkinä, kun halutaan edistää maahanmuuttajaväestön pääsemistä yhdenvertaiseksi osaksi kansalaisyhteiskuntaa ja koko suomalaista yhdistyskenttää.

TOIMENPITEET

- Vahvistetaan omakielistä ohjausta ja neuvontaa valtakunnallisesti.

- Turvataan erityisosaamista omaavien järjestöjen resurssit.
- Tuodaan omakielinen yhteiskuntaorientaatio osaksi kotoutumiskoulutusta.
- Vahvistetaan yhdenvertaisuuspolitiikkaa puuttamalla syrjintään, turvaamalla vähemmistöoikeudet ja vahvistamalla hyviä väestösuhteita.
- Kehitetään syrjinnän ja etnisen profiloinnin raportoinnin kanavia. EU:n perusoikeusviraston FRA:n vertailututkimuksissa Suomi on sijoittunut syrjintäkokemuksissa korkealle. Syrjintää raportoidaan ennen kaikkea työnhaussa ja julkisissa palveluissa, mutta myös arjessa laajemmin.
- Vahvistetaan yhdenvertaisuuden edistämistyötä viranomaisten, koulutuksen järjestäjien ja työnantajien parissa ja eri toimijoiden välillä. Yhdenvertaisuuden edistäminen ei ole ainoastaan ihmisoikeuskasvatusta toteuttavien järjestöjen tehtävä, vaan laaja-alainen, lakisääteinen velvollisuus.
- Panostetaan kasvatukseen ja koulutustyöhön ennakkoluulojen, stereotyyppisten asenteiden sekä viharikoksille altistavan ilmapiirin vähentämiseksi. Poliisin viharikostilastojen mukaan viharikokset liittyvät yleisimmin etniseen tai kansalliseen taustaan sekä uskontoon tai vakaumukseen. Uskontoon ja vakaumukseen liittyvissä viharikoksissa rikokset kohdistuvat yleisimmin muslimeihin.
- Vahvistetaan hyviä väestösuhteita läpileikkaavasti eriarvoisuuden vähentämiseksi. Hyviä väestösuhteita voi edistää sekä rahoitusta ohjaamalla, palveluiden perustason suunnittelussa sekä kaikella viestinnällä. Oikeusministeriössä on kehitetty hyvien väestösuhteiden politiikkaa aiempina vaalikausina. Hyvien väestösuhteiden politiikan jalkauttaminen käytäntöön vahvistaa luottamusta kaikkien väestöryhmien välillä.
- Arvioidaan lakiesitysten yhdenvertaisuusvaikutukset kaikessa lainsäädäntötyössä. Lainsäädäntöä ei saa milloinkaan kehittää suuntaan, joka johtaisi väestöryhmien väliseen eriarvoistumiseen.
- Laaditaan kansallinen perus- ja ihmisoikeuksien toimintaohjelma.

- Vahvistetaan Yhdenvertaisuusvaltuutetun ja muiden yhdenvertaisuuden toteutumista valvovien viranomaisten resurssit.
- Vahvistetaan rahoitusta ohjaamalla hyvien väestösuhteiden ja yhdenvertaisuuden edistämistä.

Vasemmistoliitto kutsuu siirtolaisia mukaan osallistumaan sekä tämän ohjelman että yleensä vasemmistolaisten yhteiskunnallisten tavoitteiden puolesta tapahtuvaan toimintaan. Vasemmistoliitto vetoaa suomalaisen työväenliikkeen solidaarisuuden lisäämiseen siirtolaisten ja Suomessa syntyneiden nuorten, työikäisten, naisten ja miesten välille suomalaisen yhteiskunnan avoimuuden, demokratian ja hyvinvointipolitiikan puolesta kaikenlaista syrjintää vastaan.